

ТАҚРИЗ

**ба автореферати диссертатсияи Шарифзода Таҳмина дар мавзӯи
“Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникии
хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои
лоиҳавӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои
педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.-Педагогика, 5.3.1.-Педагогикаи
умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот**

Дар шароити рушди босуръати илму техника, рақамикунонӣ ва тағйирёбии талаботи ҷомеаи муосир масъалаи ташаккули қобилияти тафаккур, эҷодкорӣ, мустақилият ва малакаҳои ҳалли масъалаҳои нав дар низоми таҳсилот аҳаммияти махсус пайдо менамояд. Муосир шудани мазмун ва технологияҳои таълим тақозо менамояд, ки дар баробари азхудкунии донишҳои таълимӣ дар хонандагон қобилияти татбиқи дониш дар ҳолатҳои нав, таҳлил ва муқоисаи объектҳо, муайян намудани робитаҳои байни онҳо, тарҳрезӣ, моделсозӣ ва ҷустуҷӯи роҳҳои мустақилонаи ҳалли масъалаҳо ташаккул дода шавад. Дар ин раванд ташаккули асосҳои тафаккури техникӣ дар зинаи таҳсилоти ибтидоӣ ҳамчун яке аз самтҳои муҳими рушди зеҳнӣ ва амалии шахсияти кӯдак баромад мекунад.

Истифодаи супоришҳои лоиҳавӣ дар таълими ибтидоӣ имконият медиҳад, ки фаъолияти маърифатӣ бо фаъолияти амалӣ пайваست карда шавад. Бо вуҷуди ин, самаранокии истифодаи супоришҳои лоиҳавӣ дар ташаккули асосҳои тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ аз шароитҳои муайяни педагогӣ вобаста мебошад. Танҳо ворид намудани супоришҳои лоиҳавӣ ба раванди таълим барои ба даст овардани натиҷаи зарурӣ кофӣ нест. Муҳим аст, ки мазмун ва сохтори супоришҳо ба хусусиятҳои синнусолӣ ва имкониятҳои маърифатии хонандагон мутобиқ бошанд, фаъолияти онҳо марҳила ба марҳила ташкил карда шавад, барои фаъолияти мустақилона ва гурӯҳӣ имконият фароҳам оварда шавад ва омӯзгор дар раванди иҷрои лоиҳа вазифаи роҳнамоӣ, машваратӣ ва ташкилиро ба зимма дошта бошад.

Рисолаи номзадии Шарифзода Таҳмина, чунон ки аз мутолиаи автореферати он бармеояд, аз муқаддима, се боби асосӣ, ки моҳияти озмоишро ошкор мекунанд, хулоса ҳамчун қисми ҷамъбаستкунанда, рӯйхати адабиёт ва маъхазҳои истифодашударо дар бар мегирад. Матни диссертатсия дар 187 сафҳаи ҷопи компютерӣ баён гардидааст.

Дар муқаддима асосҳои муҳим будани таҳқиқотро тавсиф шуда, як қатор муаммоҳои асосие, ки бояд ҳал карда шаванд, баён гардидааст. Илова бар ин, дар ин қисми кор объектҳои тадқиқот муайян карда шуда, ҳадафҳо гузошта шудаанд. Дар асоси фарзияи пешниҳодшуда вазифаҳо ва муқаррароти барои дифоъ пешниҳодшуда мураттаб гардида, навгониҳои илмӣ ва аҳаммияти таҳқиқот шарҳ дода шуд. Илова бар ин, дар муқаддима усулҳо ва методҳои дар таҷриба истифодашуда нишон дода, марҳилаҳои кор тавсиф карда мешаванд ва эътимоднокии натиҷаҳои он асоснок карда шудааст.

Дар боби якум - **«Асосҳои назариявии ташаккули тафаккури техникалии хонандагони синфҳои ибтидоӣ тавассути супоришҳои лоиҳавӣ»**- натиҷаи кори назариявӣ ва таҳлили муаллифи рисола ба омӯзиши мафҳумҳои асосӣ, таҳқиқи вазъи ташаккули тафаккури техникаӣ ва рушди хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар асоси иҷрои супоришҳои лоиҳавӣ дар илми педагогика равона гардидааст.

Дар асоси таҳлили амалияи таълимии муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ва муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ муаллифи рисола ба хулоса меояд, ки ташаккули ҷаҳонбинии илмӣ, тафаккури техникаӣ, тасаввурот оид ба равандҳои маърифатӣ, тарҳрезии объектҳои техникаӣ ва азхудкунии таҷрибаи дахлдор дар хонандагони синни хурди мактабӣ асосан дар раванди машғулиятҳо аз фанҳои «Технология» ва «Олами атрофи мо» сурат мегирад. Аммо танҳо имкониятҳои ин фанҳо барои ташаккули пурраи тафаккури техникалии хонандагон ҳамчун унсурҳои муҳими фаъолияти маърифатӣ ва ҳалли супоришҳои лоиҳавӣ кофӣ нестанд. Аз ин рӯ, истифодаи мақсадноки шаклҳо, усулҳо ва воситаҳои иловагии таълим, аз ҷумла супоришҳои лоиҳавӣ, барои самаранок намудани раванди мазкур зарур мебошад.

Шарифзода Т. дар бахши мундариҷавӣ-равандӣ унсурҳои зеринро ҷой додааст: маҷмӯи корҳои зарурӣ, ки ба ташаккули арзишҳои шахрвандӣ-ватандӯстӣ дар хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти умумии Тоҷикистон дар раванди азхудкунии донишҳо дар дарси таърихи умумӣ нигаронида шудаанд. Уфуқи чунин корҳо ба ҷузъҳои сохтории арзишҳои шахрвандию ватандӯстие, ки мо дар сархати аввал зикр кардем, инчунин ба татбиқи барномаи ташаккули арзишҳои шахрвандӣ-ватанпарастӣ бо истифода аз воситаҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ нигаронида шудааст.

Бахши натиҷавию арзёбии амсилаи педагогии таҳиякардаи диссертант аз абзорҳои иборат аст, ки бо ёрии онҳо раванди таҳлил ва

таҳлили натиҷаҳое, ки дар натиҷаи иҷрои вазифаҳои бахшҳои қаблӣ ба даст оварда шудаанд, ташкил карда мешавад. Кори мазкур ба арзёбии сатҳи ташаккули арзишҳои шахрвандӣ-ватандӯстӣ, муайян намудани мушкilot дар ин раванд ва муайян намудани шароитҳои педагогие, ки барои бартараф намудани онҳо мусоидат мекунанд, нигаронида шудааст.

Дар боби дуюми таҳқиқоти диссертатсионӣ – **«Шароитҳои педагогии ташаккули тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ ва тавсифи марҳилаҳои ташкили таҳқиқоти озмоишӣ он»** – шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ таҳия гардида, усулҳо ва марҳилаҳои ташкили таҳқиқоти озмоишӣ шароитҳои мазкур тавсиф ва мавриди таҳлил қарор дода шудаанд.

Натиҷаҳои татбиқи барномаи ташаккули тафаккури техникий дар хонандагони синфҳои ибтидоӣ нишон медиҳанд, ки истифодаи мақсадноки супоришҳои лоиҳавӣ ва фаъолияти конструкторӣ ба ташаккули салоҳиятҳои техникий, рушди тафаккури эҷодӣ, баланд гардидани фаъолияти маърифатӣ ва ташаккули муносибати огоҳона ба интиҳоби минбаъдаи самти касбӣ мусоидат менамояд.

Таҳлил нишон дод, ки барномаи конструксиясозии илмӣ-таълимии робототехника барои хонандагон аз 15 марҳилаи пайдарпай иборат буда, раванди иҷрои супоришро аз таҳияи идея ва супориш то тағйир додани нақшаи ангора дар асоси муҳокимаи гурӯҳӣ фаро мегирад. Хусусияти муҳими ин раванд дар он ифода меёбад, ки хонандагон имконият доранд пайдарҳамии амалҳоро тағйир дода, дар ҳолати зарурӣ ба марҳилаи қаблӣ баргарданд, сохтори таҳияшавандаро такмил диҳанд ва хатогиҳои ошкоршударо ислоҳ намоянд. Чунин хусусияти фаъолияти лоиҳавӣ ба ташаккули малакаҳои худназораткунӣ, таҳлил, арзёбӣ ва такмил додани натиҷаи фаъолияти худ мусоидат мекунад.

Таҳқиқот нишон дод, ки ба даст овардани маҳсулоти ниҳой, ки метавонад дар шакли сохтани дастгоҳи соддаи амалӣ, модели коршоям ё объекти техникий муайян ифода ёбад, яке аз натиҷаҳои муҳими фаъолияти лоиҳавии хонандагон мебошад. Ин раванд ба хонандагони синфҳои ибтидоӣ имконият медиҳад, ки натиҷаи фаъолияти худро мустақиман мушоҳида ва арзёбӣ намуда, ҳисси муваффақият ва боварӣ ба имкониятҳои худро инкишоф диҳанд. Ҳамзамон, чунин таҷриба барои баланд бардоштани ҳавасмандии хонандагон ба омӯзиши минбаъдаи

масъалаҳои техникӣ, конструкторӣ ва эҷодӣ заминаи мусоид фароҳам меорад.

Дар боби сеюми диссертатсия **«Корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ оид ба санҷиши шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ»** – раванди татбиқи ғояҳои назариявӣ ва амалии дар таҳқиқот таҳияшуда ва ташкили раванди ташаккули асосҳои тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар рафти азхуд намудани фаъолияти тарҳрезӣ ва иҷрои супоришҳои лоиҳавӣ тавассути методикаи муаллифӣ тавсиф гардидааст.

Мундариҷаи боби мазкур ба аз ҷиҳати назариявӣ ва таҷрибавӣ асоснок намудани методологияи пешниҳодшудаи ташаккули тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар раванди таълим тавассути иҷрои корҳои тарҳрезӣ ва ҳалли супоришҳои лоиҳавӣ равона шудааст.

Бо истифода аз усули U-меъёри Манн–Уитни ҳисобҳои мувофиқ анҷом дода шуда, натиҷаҳои таълимии дар рафти озмоиш бадастомада арзёбӣ карда шуданд. Дар натиҷаи таҳлил муайян карда шуд, ки тағйироти дар гурӯҳи озмоишӣ баамаломеда, аз ҷумла дар дараҷаи рушди тафаккури техникӣ, ташаккули тасаввуроти физикӣ ва умумӣ дар раванди маърифат, инчунин дар қобилияти тарҳрезии объектҳои техникӣ, аз ҷиҳати омӯрӣ аҳаммиятнок буданд.

Дар гурӯҳи назоратӣ бошад, тағйироти мушоҳидашуда хусусияти тасодуфӣ доштанд. Натиҷаҳои бадастомада самаранокии методикаи пешниҳодшуда ва дурустии фарзияи илмӣ муаллифи рисоларо тасдиқ намуданд.

Таҳқиқоти илмӣ анҷомёфтаре ҳамчун коркарди аз ҷиҳати илмӣ асоснок, ки ҳалли масъалаҳои муҳимро дар соҳаи илми педагогӣ таъмин мекунанд, тавсиф намудан мумкин аст. Рафти таҳқиқот, хулосаҳо ва тавсияҳое, ки муаррифӣ гардиданд, асоснок мебошанд.

Таҳлили адабиётҳои пешниҳодшудаи автореферат ва корҳои ҷопшуда аз он шаҳодат медиҳад, ки тадқиқотҳои гузаронидаи Шарифзода Таҳмина ба мазмун ва мундариҷаи автореферат мувофиқ аст.

Хулоса, қори тадқиқоти Шарифзода Таҳмина дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ” тадқиқоти ба анҷомрасида буда, автореферат мухтавои асосии диссертатсияро инъикос карда, мақолаҳои ҷоп намудаи муаллифи диссертатсия ба талаботи КОА – и назди Президенти Ҷумҳурии

Тоҷикистон пурра ҷавобгӯ буда, фарогири мавзӯи диссертатсия мебошад.

Муаллифи диссертатсия Шарифзода Таҳмина сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.-Педагогика, 5.3.1.- Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Муқарриз:

Доктори илмҳои педагогӣ,
профессори кафедраи таҳсилоти
томактабӣ ва кори иҷтимоӣ

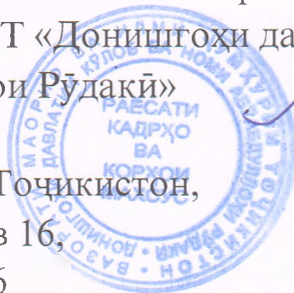

Изатова М.И.

Суроға: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Кӯлоб, кучаи С.Сафаров 16,
тел. 918263535

Имзои д.и.п. профессор Изатова М.И. – ро тасдиқ мекунам.

Сардори РК ва КМ – и МДТ «Донишгоҳи давлатии
Кӯлоб ба номи Абуабдуллои Рӯдакӣ»

Давлатзода М.А.

Суроға: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Кӯлоб, кучаи С.Сафаров 16,
тел. (833-22) 2-35-06, 2-36-26
E-mail: info@kgu.tj

07.10.2026